

Hegedűs Rita – Nádor Orsolya (szerk.)
Magyar nyelvmester.
A magyar mint idegen nyelv –
hungarológiai alapismeretek
 Tinta Könyvkiadó:
 Budapest, 2006. 190 p.

Magyar nyelvmester – a Tinta Könyvkiadó 2006-os kiadványának címét hosszan ízelgethetjük. Benne van a szakma összes hagyománya és tekintélye: élénk lép az egykori magyar nyelvmester, aki a magyar nyelvet és kultúrát közvetítette évszázadokon keresztül a hazai és külföldi közönség számára. A szerkesztők maguk is tisztelgésnek szánták a címet az olyan egykori nagy elődök – így Vályi András, a pesti egyetem első magyar nyelv-tanára és Márton József, a bécsi egyetem tanára – előtt, akikben ráismerhetünk a szakma kontinuitására is: a magyar nyelvi környezetben, illetve külföldi képzőhelyeken lektorként tanító mai nyelvtanárokra.

A kötet a magyar mint idegen nyelv tanításának és a hungarológia hagyományának alapismereteit közvetíti. Egyrészt a szűkebb szakma számára nyújt lehetőséget nyelvészeti, nyelvpedagógiai tájékozódásra; másrészt a tágabb közönség számára kívánja feltárni ennek a tudományterületnek a történetét és értékeit. Hiszen – amint a kötet szerkesztői is hangsúlyozzák az Előszóban – a magyar közvéleménynek csupán csekély ismeretei vannak arról, hogy ez a mindig meglehetősen speciálisnak tekintett tudományág milyen szellemi és gyakorlati eredményekkel szolgált megszületése (az első magyar nyelvmesterek működése) óta, és milyen tudományos és kultúrpolitikai lehetőségek rejlenek benne.

Ez a könyv mestere kíván lenni azoknak az egyetemi hallgatóknak is, akik Magyarország különböző egyetemein végzik a magyar mint idegen nyelv / hungarológia képzést – számukra tehát egyetemi jegyzetként szolgál. A magyar egyetemi képzési rendszer átalakulásakor, az ún. bolognai folyamat időszakában ennek a tudományterületnek is célszerű frissítenie saját oktatási struktúráját, hogy így továbbra is

vonzó kihívásként álljon az egyetemi diákság előtt. Hiszen mai „magyar nyelvmesterekre” is folyamatosan szükség van globalizálódó világunkban, amikor Magyarországra is mind több külföldi érkezik, és ezzel együtt hazánk határain kívül is egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik a magyar nyelv és kultúra iránt. Így hát nagy hangsúlyt kell fektetni a megfelelő nyelvészeti, nyelvoktatási és kulturális ismeretekkel felvértezett szakemberek képzésére.

Bár a szerkesztők nem említik előszavukban, a *Magyar nyelvmester* egyben egy korábbi kötet „kistestvérének” is számít. Főként azok tekintenek így erre az új kiadványra, akik gyakran forgatták – tanárként vagy egyetemistaként – az 1998-as *Magyar mint idegen nyelv. Hungarológia* című kötetet (írta és szerkesztette: Gay Béla és Nádor Orsolya. Janus–Osiris: Budapest, 1998.), amely mind-ezidáig az első számú tankönyvnek számított ennek a diszciplínának az oktatásában. A *Magyar nyelvmester* nem helyettesíti ezt a korábbi kiadványt (nem is kívánja helyettesíteni), inkább csak kiegészíti újabb tudásanyaggal. Ez a tudásanyag pedig elsősorban a nyelvészetben belül azóta egyre inkább népszerűvé vált és a magyar mint idegen nyelv oktatásában jól alkalmazható szempontrendszerek, mint a pragmatika, a kontrasztív nyelvészet vagy a funkcionális grammatika. Ugyanígy a nyelvtanításban megjelenő újabb módszertani gondolatok is megjelennek az olvasó számára. Azonban továbbra is a vaskosabb 1998-as kötet az, amely közvetlen bepillantást enged a művelődéstörténeti szempontból rendkívül érdekes nyelvkönyvekbe és hungarológiai témájú esszébe, vagyis forrásokat közöl. Ezek a *Magyar nyelvmester*-ből kimaradtak, hiszen már van egy tankönyvünk, melyben föllapozhatjuk őket, továbbá ez a kötet kompaktabb módon kíván ismereteket közvetíteni. Egy kissé azonban hiányolható belőle, hogy ellentétben a *Magyar mint idegen nyelv. Hungarológia* kötettel, nem tartja fenn az egyensúlyt a magyar mint idegen nyelv oktatásával kapcsolatos témák és az egyéb hungarológiai kérdéskörök között. A *Magyar nyelvmester*-ben

az előbbieket sokkal nagyobb teret kapnak, ami nyilván a szerkesztők által követett képzési modellből is következik. Vagyis ez a könyv, címének megfelelően, elsősorban inkább a nyelvmesterről és a nyelvmesternek szól, mintsem az általában egyéb területek után is érdeklődő hungarológusnak. Hozzáteszem, ennek a célnak a teljesítése egy külön kötetet igényelne. A *Magyar nyelvmester* azonban a jelen formájában is bemutatja ennek a diszciplínának mai helyzetét és ismeretanyagát; és azt, hogy a mai kutatók a tudományterület mely aspektusai iránt érdeklődnek.

A könyv három fő témakört ölel fel. Az első fejezetben a művelődéstörténeti közelítés uralkodik. Itt az olvasó egy sajátos, a magyar mint idegen nyelv / hungarológia szemszögéből megírt művelődéstörténettel ismerkedhet meg, melyben a vezérfonal a magyar nyelv külföldi és hazai közvetítésének alakulása. Nádor Orsolya írásai (pp. 15–30, 47–64) révén képzeletben találkozhatunk az első (írásosan dokumentált) nyelvtanulótól kezdve a Pozsonyban tanító Bél Mátyáson keresztül az egykori NEI tanulóival is. Hegedűs Rita, Nádor Orsolya és Pelcz Katalin írása (pp. 31–46) a források megjelenítését pótolja, és kiváló elemzést nyújt a régi magyar nyelvtanok témakörében. Ha a kötetet megint csak elődjéhez hasonlítjuk, akkor azt láthatjuk, hogy a művelődéstörténeti tudásanyagot kínáló rész lerövidült, ami szerencsés abból a szempontból, hogy a *Magyar nyelvmester*-re nem nyomja rá olyan mértékben a bélyegét a történeti szemléletmód, mint az 1998-as tankönyvre.

A második fejezet a nyelvészeti közelítést biztosítja témánkhoz. Indító írása a nemrégiben elhunyt kiváló hungarológus, Giay Béla „magyar mint idegen nyelv” definíciója (pp. 67–72), melyet az olvasó már ismerhet a korábbi *Magyar mint idegen nyelv. Hungarológia* kötetből is. Itt is megmutatkozik, hogy a szerkesztők ebben a kötetben inkább a magyar mint idegen nyelv diszciplínára koncentráltak, hiszen a korábbiiban Giay Bélának van egy írása, mely a hungarológia fogalmát definiálja, s ez nem került átvételre. Szintén eb-

ben a fejezetben kap helyet Cseresnyési László nyelvészeti pragmatikáról szóló írása (pp. 73–83), amelyben a kiváló szociolingvista a pragmatika tudományának alapjaiba vezeti be olvasóját, miközben a pragmatika és jelentéstan elválaszthatatlansága és a pragmatikai szabályok nyelvtani szabályokkal való egyenértékűsége mellett érvel. Ez a tudományág nem véletlenül kerülhet bemutatásra egy a magyar mint idegen nyelv oktatásával foglalkozó kötetben, hiszen napjainkban egyre inkább a kontextusba, valódi szituációba ágyazott nyelvi ismeretek átadására törekszünk a nyelvórán. A kommunikatív nyelvtanítás mai népszerűsége a nyelvtanárok körében nem jelentheti azt, hogy más szemléletű megközelítéseket ne lehetne szintén sikerrel alkalmazni a magyar mint idegen nyelv oktatásában. Így Szűcs Tibor a kontrasztív nyelvészet szemléletmódjában rejlő előnyökre hívja fel az olvasó figyelmét (pp. 97–111), amely átfogó képet nyújthat a tanuló anyanyelve és a cél nyelv közötti hasonlóságokról és különbségekről – elősegítve ezzel a tanulás kognitív folyamatait. A kontrasztív nyelvészetet Szűcs Tibor alkalmazott nyelvtipológiának nevezi – de a kötetben az általában vett nyelvtipológiáról is olvashatunk Balácsi József Attila írásában (pp. 84–96). Ennek a tanulmánynak a segítségével elmélyülhetünk a magyar nyelv tipológiai sajátosságaiban, a fonológia szintjétől elindulva egészen a mondattani jellegzetességekig. A nyelvtanításban alkalmazható funkcionális szemléletet, a funkcionális grammatikák jelentőségét Hegedűs Rita vázolja (pp. 112–122), aki már létrehozott a magyar nyelv rendszerezésére egy ilyen funkcionális megközelítésű nyelvtant. A tanulmányokban vázolt nyelvészeti megközelítésmódok mind-mind ahhoz járulnak hozzá, hogy sikeresebben közvetítsük tanulóink számára a magyar nyelvet, annak mélyebb rejtelseit és összefüggéseit is felszínre hozva.

A harmadik fejezetben szereplő tanulmányok nyelvpedagógiai szempontból közelítenek a magyar mint idegen nyelv diszciplínájához.

felé. Giay Béla módszertani témájú tanulmánya (pp. 125–144) ismét ismerősnek tűnhet sokak számára a korábbi 1998-as kötetből – ez az írás kiindulópontnak tekinthető mindenki számára, aki a magyar nyelv tanításával foglalkozik, hiszen a legfontosabb módszertani alapelveket fogalmazza meg. Ezt egészíti ki Szili Katalin írása (pp. 145–160), aki az ezredforduló magyar mint idegen nyelvi oktatásának helyzetét és kihívásait összegzi. Egyben vizsgálja a manapság legtöbbször forgatott nyelvkönyveket és tananyagokat a kommunikatív elvek, a funkcionális rendezőelv és a pragmatikai aspektus érvényesülésének szempontjából, hangsúlyozva ezek figyelembevételét és követésének szükségességét a nyelvtanításban. Csonka Csilla (pp. 161–169) és Jónás Frigyes (pp. 170–175) tanulmányai a nyelvtanulás két központi szereplőjét vizsgálják: a nyelvtanulót és a nyelvtanárt. Osztályozásaik elősegítik az összhang megtalálását e két szereplő között, illetve a megfelelő motiváció kialakítását. Végül, de nem utolsósorban Szőnyi György Endre tanulmányát (pp. 176–190) kell kiemelnem, aki a nyelvtanulásban a kultúra súlypontjait kívánja elhelyezni. Ezt az aspektust azért sem szabad elfeledni, mert a nyelvtanítás egyben a magyar kultúra közvetítését is jelenti a külföldiek felé – hogy ennek a feladatnak a hungarológus megfeleljen, érdemes a tanulmány javaslatait megfontolni.

Áttekintve a tanulmányokat elmondhatjuk, hogy a *Magyar nyelvmester* többségében teljesítette az önmaga elé kitűzött célokat, vagyis hogy újabb ismereteket közöljön általában a magyar mint idegen nyelv / hungarológia tudományterületéről, és egyben a gyakorló és majdani nyelvtanárok számára is megújult, friss segédanyagként szolgáljon. A diszciplína további fejlődése, amit a magyar nyelv iránti növekvő érdeklődés is ösztönöz, nyilvánvalóan majd újabb és újabb Magyar nyelvmesterek születését is igényelni fogja.

Baumann Tímea

Molnár Judit

Magyar–német szó- és kifejezésgyűjtemény – az EU-csatlakozás után

Holnap Kiadó Kft.:

Budapest, 2007. 272 p.

Bizonyára nem vagyok egyedüli a német nyelv-tanárok között, akit az alapos, több évtizedes órára készülései ellenére időnként „megfognak” tanítványai afféle kérdésekkel, hogyan mondják a *TAJ-kártyát* németül, vagy miként írják be szakmai önéletrajzukba a *penzügyi és számviteli ügyintéző* foglalkozást. Hiába ígérem, hogy utána nézek annak, amit kapásból nem tudok, a legtöbbször nem találok a szóban forgó kifejezést a polcommon sorakozó kézikönyvekben. Ilyenkor segítséget kérek. (A lehetséges változatok a németül tudó közgazdászok, kollégák és német anyanyelvűek körében végzett felmérésemből: *Karte der versicherten Person / Versichertenkarte*, illetve *Sachbearbeiter/in für Finanz- und Rechnungswesen, Assistent/in / Mitarbeiter/in des Controllers, Referent/in für Finanzen und Buchführung*.) Megoldódni látszik a probléma Molnár Judit jóvoltából, akinek a közelmúltban jelent meg *Magyar–német szó- és kifejezésgyűjtemény – az EU-csatlakozás után* című szótára. A szerző a Budapesti Corvinus Egyetem docense, hosszú évek óta vezeti az EU-szakfordítói mellékszakirányt a BCE nemzetközi szakán, így a gyakorlatból tudja, melyek azok a mai életben nélkülözhetetlen közkeletű szavak és kifejezések, amelyek nem találhatók meg a rendelkezésünkre álló nyomtatott szótárakban. 8–9 éve gyűjti a mindennapi munkájához szükséges anyagot az írott és az elektronikus sajtóból, saját fordítói és tolmácsi gyakorlatából, a tárgyalásokon elhangzottakból. 2003-ban jelent meg gyűjtőmunkájának eredményeként a szótárnak az EU-csatlakozás előtti próbakiadása, majd ennek kibővített anyaga egy évvel később, a *csatlakozáskor* (mindkettő az Aula Kiadó gondozásában), a magyar csatlakozás után három évvel pedig